

2474

ION ARDELEANU-PRUNCU

Despre o fotografie

Fotografia alăturată este a unei familii românești din Slatina – acum Solotvino, în Transcarpatia-Ucraina -, în partea Maramureșului rămas peste graniță.

Prin 1850 un Nicoară HRIN – descendent al uneia din familiile nobile ale locului – se căsătorește cu Terezia BOTA – dintr-o altă familie “de neam mare” - și au “laolaltă” șase “coconi”. Nicoară a trăit 90 de ani și a fost mulți ani primar în sat la el, în Slatina.

Unul dintre feciorii lui, Grigore, născut pe la 1888, se căsătorește cu Ileana ȘIMAN din comuna vecină Biserica Albă. Familie veche și cu bunăstare materială, familia ȘIMAN era la vremea aceea una dintre familiile de frunte ale Maramureșului.

Grigore și Ileana au avut zece copii. Doi au murit “de micuți”, iar opt au crescut mari.

În toamna anului 1939 familia Hrin s-a îmbrăcat de sărbători și s-au dus în sat, la fotograf, să se “înt’ipuiască”, așa cum era în momentul acela, cu toți coconii acasă, la casa părintească.

Ciclul familial al perpetuării neamului se încheiase. Urmașii lui Grigore și ai Ilenei se pregăteau să-și ia, rând pe rând, zborul. A fost ca o premoniție. Fotografia avea să rămână peste ani și întâmplări – războiul al doilea mondial, cu toate răsturnările care i-au urmat – singura dovadă despre familia Hrinilor la casa lor din Slatina. După câteva decenii, mezina familiei, Ioana, căsătorită Moisa și stabilită la Sighet, a mărit-o și

Fluieră a pagubă.

M-O MÂNAT MAMA LA CAPRE

M-o mânat mama la capre
C-o cojiță de mălai,
Mă scăpai și o mâncai.
Pusai bota căpătâi
Și mă scăpai și adurmii.
Mă sculai cam somnoros,
Mă uitai în sus și-n jos
Văzui caprele că nu-s.
Mă luai pe vale-n jos,
Mă-ntâlnii c-un lup frumos:
- “Bună ziua, lupule,
N-ai văzut caprele mele?”
- “Plină mi-i burta de ele,
Pe costiță tot ciontiță,
Pe răzoare tot picioare
Și pe văi - tot bândăgai.”

MUM SENT ME TO GRAZE THE GOATS

Mum sent me to graze the goats
With a corn cake for the day
But I ate it all at once,
Set the cudgel under my head,
Pretty soon I slept like dead.
When I woke still sleepy,
There were no goats around me.

Looking for them down the valley
I met a wolf with swollen belly.
- Good day, Wolf, I said at once,
Have you seen my goats, by
chance?
- They are safe now in my belly,
Their bones over the hills,
Their legs around the fields,
Their entrails down the valley.

2475

MÂNDRUȚĂ DE PE DELUȚ

Mândruță de pe deluț,
Facă-ți mă-ta legănuț,
Să te legene pe tine,
Să mă duc sara la tine.
Tăt te poate legăna -
Eu la tine n-oi îmbla;
Tăt te poate mādări -
Eu la tine n-oi zîni.
Audzît-am din bătrâni
Că nu-i bun gardu cu stini,
Nici mândruța din vecini;
Gardu de stini să usucă,
Mândra din vecini se uită;
Iar ceia din depărtare
Nu te uită până moare.

FAIREST MAIDEN ON THE HILL

Fairest maiden on the hill
Your mum should make you a
swing
And rock you till I may appear
Tonight at your house, my dear.
She can rock you but it's no use
I won't come anyway to you.
She can fondle you and talk
But I won't come to your door.
I've heard from the old folk
That a thorn fence is no good
Or a girls from the
neighbourhood.
The thorn fence fades away and
dries,
The maid next-door forgets and
cries.
But the one from far away
Will love you till the end of her
days.

2476

TÂNĂRĂ MĂ MĂRITAI

Tînără mă măritai,
Tânără de șaișpe ai
Și răi socri îmi luai.
Socrii răi, bărbatu mut,

a așezat-o pe peretele casei, unde am și văzut-o pentru prima oară. Înramată frumos și așezată pe un perete pe care lumina nu cade direct, la prima vedere ai impresia că privești o operă de artă. Și, într-un fel, chiar este. Însă fotografia este și un document istoric, o mărturie despre un timp, un loc, un mod de viață, despre cultură și tradiții.

Trei dintre fete și feciorul – Maria, Anica, Floarea și Văsai – s-au căsătorit pe aproape; următoarele două, Măricuța și Nița, și-au urmat soții, soldați în armata ungară, veniți cu războiul, și s-au stabilit la Turicze, în Ungaria. Crescute în climatul multi-etnic al Slatinei aflată sub administrația Cehoslovaciei, fetele știau să vorbească maghiara și ceha, fapt care le-a "ajutat" să se desnaționalizeze foarte repede. Copiii lor n-au mai vorbit limba maternă și, până la urmă, au "uitat-o" și ele.

Ultimele două fete, Irina și Ioana, au fost date la școală în "România", adică la Sighet, și au ajuns învățătoare, una la Vișeu de Jos, și alta la Sighet, slujind catedra până la pensionare.

Grigore și Ileana Hrin au rămas în casa lor din Slatina, bucurându-se de nașterea a vreo 20 de nepoți – deși pe unii dintre ei n-au reușit să-i vadă niciodată – și 35 de strănepoți, risipiți prin lumea largă: Ucraina, Ungaria, Lituania, Spania, Iordania.

Fotografia, însă, a rămas ca o mărturie vie despre un loc, un timp, un mod de viață... Un ochi avizat ar putea face observații interesante, de pildă despre costumație, vizând starea socială, nivelul de cultură, influențele socio-culturale, familia etc. Spațiul nu ne permite acest lucru. Menționăm, totuși, câteva: bărbatul poartă costumul tradițional, cu excepția "clopului de păr" (de fetru) și a cizmelor "ranțoșe" ("nealcoșe", faine, frumoase).

La fecior remarcăm același costum autentic: cămașa, cojocul specific Văii Tisei, se zărește puțin baierul de la trăistuța feciorească, și, cu siguranță, nu lipsesc "mâncările" și "tisăul", adică cureaua cu bumbi, iar, în jos, gatiile și cizmele. Este de remarcat clopul de paie autentic maramureșean, frumos, dar chiar elegant în comparație cu "castronul" de împrumut care se poartă, se produce și se comercializează în ultimii 50 de ani de toți nepricepuții stricători de datini.

În costumul femeiesc influențele au fost mult mai puternice. "Pânzătura" sau "șerinca" (năframa, baticul) este din "păr", o țesătură fină din atelierele vest-europene sau dinspre Asia. Aceeași proveniență o au și pieptarele de barșon, care au luat locul cojoacelor, precum și sumnele, care au înlocuit zadiile de lână. Doar cele două fete mai mari, din primul rând, și-au păstrat cojoacele tradiționale. Cămășile, pe care fetele maramureșence învățau să și le coase singure, de pe la 10 – 12 ani, au mai rămas. Privind încălțăminte, administrațiile străine (austriacă și cehoslovacă) au descurajat-o, mai ales, prin dispreț, opincile, și au încurajat cizmele și "topâncile" (ghetele) mai scumpe și mult mai "nesănătoase". De aici și până la adidași n-a fost decât un pas.

Priviți, însă, cum s-au "învălit înapoi" (îmbrobodit) cele șapte fete ca să li se vadă zgărdanele, făcute de ele, și cum și-au lăsat afară o ureche pentru a li se vedea cerceii, care au și ei povestea lor: "la cocoană i se găuresc urechile imediat după naștere și li se pune așa. Dacă are noroc de o nănașă bună, îi pune ciurceii la botejune, dacă nu, atunci la cununie, da' cele mai multe rămâneau cu așa..."

Fotografia pe care v-o prezentăm nu înseamnă decât un argument întru perenitatea/continuitatea/păstrarea unor străvechi tradiții. Chiar dacă dispare costumul, chiar dacă intervine televizorul, chiar dacă se preface totul în politico-plastie, ceva totuși poate rămâne: sufletul nostru, curat și bun întru ceea ce trebuie înfăptuit în fața Universului, în fața nimicniciei care ne așteaptă.

Îi șe

Și șe

Și iară-ășe

Și ț-o spun

Și nu ghi-ești.